

LJUDI OD INTEGRITETA

*Nekada između sna i prijatne jave,
sada se teturaju ulicama grada.
Zgrčenih prstiju preturaju po kontejnerima.
Umesto vazduha udišu sivilo.
Gusto, lepljivo.*

G. V.

Rekao je da dođem u 13 časova. Bio sam tačan.

Dobro poznajem svoj grad, ali ovim delom industrijske zone nikada nisam prolazio. Osećao sam se strancem dugo hodajući, tražeći objekat opasan visokim zidom obojenim srebrnom bojom.

Našavši moje ime na spisku najavljenih posetilaca, čovek iz obezbeđenja me je pustio u unutrašnjost kompleksa. Tu se nalazio niz manjih prizemnih objekata, fasada obloženih aluminijumskim panelima, raspoređenih kružno oko velikog parkinga. Čitav prostor nadzirale su brojne kamere. Očigledno, sve je bilo kontrolisano.

Došao sam po pozivu uglednog privrednika našeg grada, koji je, ujedno, i na visokom položaju u saveznoj vladi. Iz milošte ga svi zovemo: Crni.

Idući parkingom, pored magacina, posmatram dva radnika kako iz blindiranog kombija viljuškarom istovaraju registratore na paleti. Čovek iz obezbeđenja me je dopratio do velikog objekta sa suterenom, malo sklonjenog uz ogradu.

Grčevi u stomaku postaju nepodnošljivi. Dugo je prošlo od mog poslednjeg obroka, a i nervoza je učinila svoje. Vreo letnji dan i suv vazduh samo su doprineli mom lošem stanju. Popeo sam se uz bočne metalne stepenice i uputio ka vratima.

U ime dugog poznanstva i „onih dobrih vremena“, Crni želi da mi pomogne da na naj-bezbolniji način rešim problem svoje firme u vezi s dugovanjem koje moja kompanija ima prema državi na ime poreza. Sâm se ponudio, došavši nenajavljen jednog jutra u moju kancelariju.

Mada je zašao u sedmu deceniju života, bio je još uvek vitalan i od koristi državnom aparatu. Nadimak je, valjda, dobio zbog grube kože lica izuzetno crnog tena. Jedan je od retkih starih kadrova koji se uspešno održavao pri svakoj promeni vlasti, ostajući uvek na visokom položaju. Pre trideset godina oslovljavali smo ga „druže Crni“, kasnije „gospodine Crni“. Sada ga jednostavno zovemo „Crni“.

Ušao sam kroz metalna vrata i našao se na velikoj platformi. Ispred je stepenište koje vodi naniže. S desne strane je okrugli drveni sto, s praznom staklenom vazom na sredini i četiri aluminijumske stolice. U produžetku se vidi deo montažnih kancelarija, koje se iza ugla gube u tami.

Naslonio sam se na ogradu. Osećam neprijatan dodir hladnog metala na vrelih dlانovima. Ispod mene ljudi u neprekidnom pokretu, u naizgled nekontrolisanoj gužvi, ipak se vešto mimoilaze i provlače između stolova, uzimaju iz polica registratore koje neprestano listaju, markerima obeležavaju ili fotokopiraju stranice. Iza ugla, gde su montažne kancelarije, kao da čujem tupe udarce i nečiji jauk. Nisam sasvim siguran, jer žamor odozdo kruži prostorom.

Crni me je primetio, maše mi. I ja njemu otpozdravljam. Pokazuje mi na sat, da još malo sačekam, da sednem za sto. Neka žena ga je zaustavila. Po pokretima njenog tela rekao bih da ga pita za savet. Zatim, nestaju zajedno iza blindiranih vrata.

Ne mogu da sedim. Znam gde se nalazim i naslućujem šta se dešava. Dišem, ali jedva. Grudni koš kao da mi je zarobljen čeličnim oklopom, koji se iz trenu u tren sve više steže. Loše se osećam. I fizički i mentalno. Okrenuo sam se ka vratima da se dokopam vazduha, kad osetih stisak ruke na ramenu.

– Izvini što si čekao. Nikako da stignu još neki podaci iz glavne centrale u vezi s tvojim slučajem.

Sedimo za stolom. Crni otvara fasciklu.

– 200.000 si dužan državi i još 100.000 kamate, koja progresivno raste.

– Nisam dužan ja, nego moja firma.

– To je isto, Mali – poklapa me škripavim glasom, u dubokom izdahu.

– Po zakonu nije. Firma odgovara do visine kapitala. Ne može sud da mi oduzme ličnu imovinu!

– To i ne želimo. Ali državni budžet je prazan. On mora da se napuni.

– Problem je nastao jer mi javno preduzeće duguje 400.000, a ono je državno – ulazim u raspravu. – Dve godine kako sam podneo tužbu sudu. Sve još stoji...

– Mali, Mali – prekida me Crni, smeškajući se – to je rizik poslovanja. Hoćeš li nešto da popiješ?

Odsečno vrtim glavom. Iza nas se čuje tresak vrata, pa bat koraka.

– Treba li obrada? – ozbiljnim tonom pita snažni, zdepasti čovek prolazeći pored nas, ispitivački me gledajući.

– Sve je u redu – odgovara mu Crni.

– Idem napolje da popušim cigaretu. Dvadeset četiri sata nisam spavao – govori ovaj odlazeći.

– Dugo se znamo, Mali – kaže mi Crni dok se gledamo u oči. – Zvao sam te jer želim da ti pomognem. Mutna su vremena u kojima živimo. Sećamo se ti i ja i boljih, zar ne?

– Ja nemam novca – odsečno govorim. – Država mi je blokirala račun. Ne mogu dalje da poslujem, nisam solventan, a banke su ukinule kredite. Sve što sam imao uložio sam u poslovanje. To se vidi iz papira...

Htedoh da nastavim, ali Crni lupi šakom po fascikli. Čitao mi je misli.

– Ne vrede ti advokati. Država će na ovaj ili na onaj način naplatiti. To ti je.

U glavi mi zuji. Mozak mi pulsira kao da je obmotan gipsanim zavojem.

Osetivši da je postao grub, Crni se stiša. Napravi malu pauzu, pa, opet drugarskim tonom, nastavi:

– Mislim da mogu da sredim sa direktorom Uprave prihoda da ti dâ vremena, nedelj-dve, da platiš pola duga, a država će ti otpisati drugu polovinu i kamatu. U protivnom...

Gledam ga bespomoćno, pod teretom muke koja me je snašla. I bojim se. Sve što sam godinama stvarao, odričući se mnogih stvari, otići će na doboš, u bescenje.

Kao da je osenio moj nespokoj, Crni reče:

– Ajde, ajde, Mali, šta si se pokunjio! Znam da ti nije lako. Kad je teško, tu smo da pomognemo.

Zatim energično ustade.

– Je l' ovo tačan poreski broj tvoje firme?

Potvrdno klimnuh glavom.

– Idem dole da napravim ugovor. Brzo ću – reče i nasmeja se dobroćudno.

Gledam ga kako silazi niz stepenice. Sve mi je jasno: koristeći moju situaciju i moje poverenje, glumeći dobrotu i poštenje, pokušava da iz mene izvuče maksimalnu korist. Ovo ovde je samo jedna od takvih baza širom države, a specijalno naučeni ljudi u njima poslednja su ekspedicija „čistača“ koji kupe i isisavaju zaostali kapital iz svih resursa. Korumpirani sistem na odlasku radi za sebe koristeći interes države kao paravan.

Odlazim do aparata za vodu, koji se nalazi pored ulaznih vrata. Polivam vrat, spiram hladan znoj s lica. Cela prostorija mi se okreće u glavi. Grčim stomak da ne povratim, ali ipak bljujem kašastu tečnost.

Zdepasti se vraća. Gleda me.

– Ala volim da sređujem takve poput tebe! Doneću kantu da sve to pokupiš.

Izgovaram poluglasno neku uvredljivu psovku.

– Vidi ovako – govori Crni vrativši se s dve šoljice kafe. – Slobodno zapali – pruža mi kutiju s cigaretama. – Izdejstvovao sam ugovor o smanjenju duga na pola. Daćeš hipoteku i na kuću, a preostali dug ćeš platiti u tri mesečne rate.

Onda mi pokazuje drugi papir.

– Za ovo nikome ne bih zalegao, veruj. Iskoristio sam sav svoj autoritet da mi odobre i potpišu.

Daje mi u ruke dokument u kojem piše da je taj i taj poreski obveznik izmirio sve obaveze prema državi i da račun može da mu se odblokira.

– Parafiraj ovde da si ga primio, a i ja ću. Ovaj papir će biti kod mene. Kada isplatiš dug na ovaj račun – pruža mi ispisan broj žiro računa – dobićeš ga i miran si čovek. Koliko znam, obraz ti je uvek bio bitan. Je l' tako, Mali?

– Ali to nije broj žiro računa poreske!

– Ajde, ajde, ne zalazi suviše... S ovim papirom si slobodan! I preko granice ćeš moći da ideš! Pasoš će ti biti vraćen!

Crni savi potpisani dokument i stavi ga u koverat, a koverat u unutrašnji džep sakoa. Ja uzeh onaj u vezi s otplatom duga.

– Čime si došao dovde? – pita me, sada opuštenim glasom staroga znanca.

– Pešice.

– Idem u grad. Povešću te. Mali, Mali... Nikada nije ovako teško bilo za poslovanje – govori dok hodamo jedan pored drugog.

Ćutao sam. Nisam imao volje da se upuštam u polemiku s njim.

– Nema svako sreće da neko zalegne za njega – dodaje Crni, prisno me prigrlivši dok smo se približavali parkingu.

Prostor na parkingu je skoro sav bio popunjen vozilima.

– Stižu ekipe s terena da nastave ovde rad do duboko u noć – uzdiše Crni.

Zastali smo na delu koji je rezervisan za specijalna vozila. Zvoni mu telefon. Skida sako i uspostavlja vezu.

Stojim pored njega i posmatram blistavi crni audi karavan kako nam se približava. Za volanom s desne strane, nespretno vozeći, stariji čovek u crnom odelu pravi pokrete usnama kao kada se uprazno žvaće. Do njega debela mešina puši tompus. Pozadi, dvoje sedih matoraca razgovaraju zavaljeni u sedištu. Zadnji kraj automobila je legao pod teretom. Slutim da je to od težine novca u gepeku.

Ovaj što vozi sada maramicom u levoj ruci briše nos i pravi krug tražeći mesto da se parkira. Crni i dalje priča s nekim. Grlim ga drugarski, iz zahvalnosti, a rado bih ga gurnuo pod audi koji nam se približava. Gledam kroz šoferšajbnu u unutrašnjost vozila. Matori i dalje žvaće, nevešto motajući volan. Odjednom debeli kinu. Tompus mu izlete iz usta i pade u krilo vozača. Ovaj odskoči u sedištu i mahinalno trgnu volan udesno. Prednji desni točak udari u rupu u betonu i vozilo izgubi pravac. U poslednjem trenutku se povukoh unazad, odgurnuvši se od Crnoga, koji izgubi ravnotežu i telom krenu ka automobilu. Vozilo ga desnim branikom pokosi. Noge mu odleteše udesno, a glava mu se nađe pod samim točkom. Ležao je bez svesti.

Audi se ukopa u mestu, nagazivši kramponom gume vrh njegovog mesnatog nosa. Vozač naglo ubaci u rikverc. Uradio je to, takođe, nevešto, prebacivši, u stvari, menjač u brzinu. Gledajući unazad, dodade gas i pretera desnim točkom preko glave nesrećnika. Tačno sam razaznao zvuk motora od zvuka pucanja lobanje. Audi najzad stade. Kao po komandi, sve četvoro izađoše iz kola. Ono troje indiferentno odoše prema obližnjem objektu.

– Samo da pogledam ko je to – reče suvonjavi muškarac koji je vozio, vrativši se nekoliko metara nazad.

Vilica mu je sada mirna. Gleda u deformisanu glavu Crnoga.

– Budala pedersko-narkomanska! Stalno sam mu govorio da će mu kokain doći glave. Čekajte me! – viknu za grupom i, gegajući se užurbano, skoro trčeći, požuri da stigne onu trojicu, počevši opet da žvaće u prazno.

Brzo sam podigao sako Crnoga s betona i obukao ga pre nego što je stiglo obezbeđenje.

– Razlaz! Razlaz! – oštro podviknu šef obezbeđenja nekolicini radnika koji su prekinuli utovar registratora i dotrčali do vozila.

Prođoh kroz kapiju, mahnuvši portiru. Zavukoh prste desne ruke u levi unutrašnji džep sakoa i opipah koverat. Duša mi je bila rasterećena, ali bol u želucu nije jenjavao. Kao da mi je u njega neko ugurao punu šaku skakavaca. Osećam kako poludeli insekti snažno zabadaju svoje hrapave nožice u želudačnu sluznicu. Opirući se o nju, oštrim zubima kidaju tkivo i halapljivo ga gutaju. Puneći stomake, postaju teži, nesnosniji.

Povijenog tela, žurnim koracima zaputih se u pravcu grada.